

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Στρασβούργο, 22.11.2022
COM(2022) 780 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ,
ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ**

Ετήσια έρευνα για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2023

1. Εισαγωγή

Η ταχεία, συντονισμένη και ενιαία απάντηση οικονομικής πολιτικής στην πανδημία έχει αποδώσει καρπούς: η ανάκαμψη της οικονομίας της ΕΕ μετά την πανδημία COVID-19 ήταν η ταχύτερη από τη μεταπολεμική άνθηση, καθώς το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 5,4 % το 2021. Παρά τον οικονομικό κλυδωνισμό που προκάλεσε ο επιθετικός πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, η αύξηση του ΑΕΠ στην ΕΕ παρέμεινε ισχυρή κατά το πρώτο εξάμηνο του 2022 και παρέμεινε θετική το τρίτο τρίμηνο, ξεπερνώντας κάθε προσδοκία. Οι αγορές εργασίας έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα ανθεκτικές, καθώς έχουν επωφεληθεί από συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας που υποστηρίζονται επίσης από τον μηχανισμό SURE της ΕΕ, καθώς και από τις μεταρρυθμίσεις και τις πολιτικές της τελευταίας δεκαετίας. Η ανεργία έχει φτάσει σε πρωτοφανή χαμηλά επίπεδα και η απασχόληση σε πρωτοφανή υψηλά επίπεδα.

Ωστόσο, η οικονομία της ΕΕ βρίσκεται αυτήν τη στιγμή σε σημείο καμπής. Οι υψηλές πιέσεις στις τιμές της ενέργειας, η συρρίκνωση της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών, οι λιγότερο ευνοϊκές εξωτερικές συνθήκες και οι αυστηρότεροι όροι χρηματοδότησης αναμένεται να οδηγήσουν την ΕΕ σε οικονομική ύφεση αυτόν τον χειμώνα. Έχοντας υπερβεί την αύξηση των μισθών, ο πληθωρισμός συρρικνώνει γρήγορα την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών, με αρνητικό αντίκτυπο στην κατανάλωση. Οι αυξήσεις του κόστους, οι διαταραχές στην αλυσίδα εφοδιασμού και οι αυστηρότεροι όροι χρηματοδότησης επιβαρύνουν τις επενδύσεις. Καθώς οι ισχυρές πληθωριστικές πιέσεις εξακολουθούν να συγκρατούν τη ζήτηση σε πολλές αναδυόμενες και προηγμένες οικονομίες, το εξωτερικό περιβάλλον είναι απίθανο να παράσχει στήριξη στην ανάπτυξη της ΕΕ. Σε ετήσια βάση, η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ στην ΕΕ πρόκειται να επιβραδυνθεί από 3,3 % το 2022 σε μόλις 0,3 % το 2023, για να ανέλθει σε 1,6 % το 2024. Ο πληθωρισμός αναμένεται να παραμείνει σε πολύ υψηλά επίπεδα: πρόκειται να κορυφωθεί στο 10,7 % το τέταρτο τρίμηνο του 2022. Καθώς οι πληθωριστικές πιέσεις επεκτείνονται στα βασικά αγαθά και υπηρεσίες, ο πληθωρισμός αναμένεται να υποχωρήσει μόνο σταδιακά στο 7,0 % το 2023 και στο 3 % το 2024. Οι αγορές εργασίας είναι πιθανό να παραμείνουν εύρωστες, καθώς η ζήτηση εργασίας παραμένει υψηλή, παρότι έχει αρχίσει να μειώνεται. Η ανεργία αναμένεται να αυξηθεί ελαφρώς μόνο εντός του χρονικού ορίζοντα των προβλέψεων, παραμένοντας γύρω στο 6½%, κοντά στα πρωτοφανή χαμηλά επίπεδά της. Ο δείκτης δημόσιου χρέους ως προς το ΑΕΠ στην ΕΕ, ο οποίος αυξήθηκε σημαντικά κατά τη διάρκεια της πανδημίας, προβλέπεται να μειωθεί οριακά στο 84,1 % του ΑΕΠ το 2024. Οι οικονομικές προοπτικές εξακολουθούν να περιβάλλονται από εξαιρετικό βαθμό αβεβαιότητας, με κινδύνους που παρουσιάζουν τάση επιδείνωσης. Η μεγαλύτερη απειλή προέρχεται από τις δυσμενείς εξελίξεις στην αγορά αερίου και τον κίνδυνο μεγάλων ελλείψεων, ιδίως τον χειμώνα 2023-2024. Οι προσομοιώσεις βάσει μοντέλου δείχνουν υψηλό μακροοικονομικό κόστος σε περίπτωση που υλοποιηθούν οι κίνδυνοι αυτοί¹. Πέρα από το αέριο, η ΕΕ παραμένει άμεσα και έμμεσα εκτεθειμένη σε νέους κλυδωνισμούς στις αγορές βασικών προϊόντων που απορρέουν από γεωπολιτικές εντάσεις.

Με δεδομένο αυτό το μείγμα προκλήσεων, οι οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές πρέπει να παραμείνουν συντονισμένες και ευέλικτες, ενώ παράλληλα θα πρέπει να συνεχίσουν την

¹ Ευρωπαϊκές οικονομικές προβλέψεις (Φθινόπωρο 2022), European Economy — Institutional Paper 187 (Νοέμβριος).

πορεία προς τους μακροπρόθεσμους στόχους μας. Η ΕΕ είναι πλήρως αλληλέγγυα με την Ουκρανία ως προς τη ρωσική επιθετικότητα. Οι άμεσες προτεραιότητες πολιτικής που απαιτούν συντονισμένη δράση σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο περιλαμβάνουν τη διασφάλιση επαρκούς και οικονομικά προσιτού ενεργειακού εφοδιασμού, τη διαφύλαξη της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την προστασία των ευάλωτων νοικοκυριών και επιχειρήσεων, με παράλληλη διατήρηση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών και της ακεραιότητας της ενιαίας αγοράς, η οποία αποτελεί το θεμέλιο της ανάπτυξης και της ευημερίας στην ΕΕ. Ταυτόχρονα, απαιτείται ταχύτερη δράση για την τόνωση της δυναμικής ανάπτυξης και της δημιουργίας ποιοτικών θέσεων εργασίας, την υλοποίηση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και την αύξηση των αμυντικών δυνατοτήτων μας σε ένα μεταβαλλόμενο παγκόσμιο πλαίσιο. Η συνέχιση της εφαρμογής του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων είναι επίσης απαραίτητη για την επίτευξη των πρωταρχικών στόχων της ΕΕ για το 2030 όσον αφορά την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας. Η εφαρμογή των στρατηγικών της Ένωσης για την ισότητα² είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την επίτευξη ισχυρότερης κοινωνικής και οικονομικής ανθεκτικότητας.

Η απάντηση πολιτικής στην ενεργειακή κρίση απαιτεί συνδυασμό εθνικών και ενωσιακών προσπαθειών, με βάση τόσο το NextGenerationEU όσο και το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο. Η αποτελεσματικότητα της αντίδρασης της ΕΕ όσον αφορά την καλύτερη ανοικοδόμηση θα εξαρτηθεί από το αν θα συνδυαστεί με αποτελεσματικές πολιτικές σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ), ο πυρήνας του NextGenerationEU, θα παρέχει συνεχή ροή επενδύσεων σε ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, υποδομές και δεξιότητες έως το 2026, υποστηρίζοντας ταυτόχρονα ένα φιλόδοξο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων. Μέχρι στιγμής, οι πληρωμές που έχουν εκταμιευθεί στο πλαίσιο του μηχανισμού υπερβαίνουν τα 137 δισ. EUR. Επιπλέον, το REPowerEU θα παράσχει πρόσθετους πόρους για την αύξηση της ανθεκτικότητας των ενεργειακών συστημάτων της ΕΕ και την αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας μέσω στοχευμένων επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων. Αυτό συμβαδίζει με την εφαρμογή των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής, τα οποία εκταμίευσαν μετά την έξαρση της πανδημίας πάνω από 160 δισ. EUR για την αύξηση της ανθεκτικότητας και την τόνωση της κοινωνικής και περιφερειακής σύγκλισης, καθώς και με τα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα³ που θα επικαιροποιηθούν από τα κράτη μέλη έως τον Ιούνιο του 2023.

Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και ο ΜΑΑ εξακολουθούν να παρέχουν ισχυρό πλαίσιο για τον αποτελεσματικό συντονισμό των πολιτικών ενόψει των σημερινών προκλήσεων. Οι άμεσες προτεραιότητες για τη δράση οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ συνάδουν με τις

² Η στρατηγική για την ισότητα των φύλων για την περίοδο 2020-2025, το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού για την περίοδο 2020-2025, το στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά για την περίοδο 2020-2030, η στρατηγική για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ, η στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία για την περίοδο 2021-2030 και η στρατηγική της Ένωσης για την καταπολέμηση του αντισημιτισμού.

³ Σύμφωνα με το άρθρο 14 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999, τα κράτη μέλη θα υποβάλουν προσχέδια επικαιροποιημένων ΕΣΕΚ έως τον Ιούνιο του 2023, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις για το 2022 και το 2023 (COM/2022/8263). Τα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα θα συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων του REPowerEU, παρέχοντας ένα πλαίσιο για τον σχεδιασμό και την ενθάρρυνση της μείωσης της χρήσης ορυκτών καυσίμων.

υφιστάμενες προτεραιότητες στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου: προώθηση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, παραγωγικότητα, δικαιοσύνη και μακροοικονομική σταθερότητα. Ο ΜΑΑ, ο οποίος είναι ενσωματωμένος στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο για τον συντονισμό της οικονομικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης, παραμένει καίριας σημασίας για την υποστήριξη των προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων κατά τα επόμενα έτη. Μαζί με την πολιτική συνοχής, το πρόγραμμα InvestEU και άλλα χρηματοδοτικά προγράμματα, όπως το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» ή το πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη», ο ΜΑΑ επιταχύνει τη διττή πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, ενισχύοντας την κοινωνική και εδαφική συνοχή και, ως εκ τούτου, βελτιώνοντας την ανθεκτικότητα των κρατών μελών. Αυτό περιλαμβάνει την επικείμενη εισαγωγή ειδικών κεφαλαίων για το REPowerEU στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας για την αντιμετώπιση των άμεσων προτεραιοτήτων που σχετίζονται με την ενέργεια, επιπλέον των δράσεων που υποστηρίζονται από την πολιτική συνοχής και άλλα εθνικά ή ενωσιακά ταμεία.

Η φετινή ετήσια έρευνα για τη βιώσιμη ανάπτυξη περιγράφει ένα θεματολόγιο οικονομικής πολιτικής για τον μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων των ενεργειακών κλυδωνισμών βραχυπρόθεσμα και τη συνέχιση των προσπαθειών για τη στήριξη της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης και την αύξηση της ανθεκτικότητας μεσοπρόθεσμα, με παράλληλη διατήρηση της ευελιξίας για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων. Η προσέγγιση διαρθρώνεται, όπως και τα προηγούμενα έτη, γύρω από τις τέσσερις παραμέτρους της ανταγωνιστικής βιωσιμότητας και συνάδει με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, οι οποίοι αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Για τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ, οι προτεραιότητες πολιτικής εκφράζονται σε σύσταση για διατύπωση σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ⁴. Η ανακοίνωση παρουσιάζει επίσης τα κύρια χαρακτηριστικά του κύκλου του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου 2023 και εξηγεί τις κύριες αλλαγές σε σύγκριση με προηγούμενους κύκλους, λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες του REPowerEU και την ανάγκη προσαρμογής στις εξελισσόμενες περιστάσεις.

2. Οι τέσσερις παράμετροι της ανταγωνιστικής βιωσιμότητας: σταθερές βάσεις για τις θεμελιώδεις μεταβάσεις σε δύσκολους καιρούς από γεωπολιτική άποψη

Οι τέσσερις παράμετροι της ανταγωνιστικής βιωσιμότητας αποτελούν σταθερές βάσεις για το πλαίσιο συντονισμού των οικονομικών πολιτικών και των πολιτικών απασχόλησης της ΕΕ ενόψει των διαρθρωτικών αλλαγών, ενώ παράλληλα παρέχουν κατάλληλη καθοδήγηση για την αντιμετώπιση των βραχυπρόθεσμων προκλήσεων στην τρέχουσα ταραχώδη περίοδο. Η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να επιδιώκει συγχρόνως την ανταγωνιστική βιωσιμότητα, και την κοινωνική και την οικονομική ανθεκτικότητα. Στο άμεσο μέλλον, απαιτούνται μέτρα στήριξης για την άμβλυνση των επιπτώσεων της επίθεσης της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας στους Ευρωπαίους και στις επιχειρήσεις της ΕΕ, ιδίως στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Τα

⁴ COM(2022) 782.

μέτρα αυτά πρέπει να είναι καλά στοχευμένα στα ευάλωτα νοικοκυριά και στις ιδιαίτερα εκτεθειμένες επιχειρήσεις. Επιπλέον, οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις, σε συνδυασμό με τις μεταρρυθμίσεις, είναι θεμελιώδους σημασίας για την επίτευξη ασφαλέστερου και οικονομικά προσιτού ενεργειακού εφοδιασμού, ώστε να καταστούν οι οικονομίες και οι κοινωνίες μας πιο ανθεκτικές και να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες από την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Αυτό περιλαμβάνει την επίτευξη των δεσμευτικών στόχων του ευρωπαϊκού νομοθετήματος για το κλίμα. Η υλοποίηση αυτού του ριζικού μετασχηματισμού της οικονομίας της ΕΕ κατά τρόπο αποδοτικό και αποτελεσματικό, καθώς και δίκαιο, χωρίς αποκλεισμούς και δημοκρατικό, απαιτεί συντονισμένη δράση από τα κράτη μέλη.

Γράφημα 1: Οι τέσσερις παράμετροι της ανταγωνιστικής βιωσιμότητας — αντιμετώπιση βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων προκλήσεων

2.1 Περιβαλλοντική βιωσιμότητα

Η τρέχουσα ενεργειακή κρίση τόνισε την ανάγκη για αξιόπιστες και καθαρές πηγές ενέργειας καθώς και για εύρυθμα λειτουργούσες αγορές ενέργειας της ΕΕ, αποδίδοντας επίσης περαιτέρω έμφαση στους στόχους της ΕΕ για το κλίμα. Η Επιτροπή έχει προτείνει διάφορες έκτακτες πρωτοβουλίες πολιτικής που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των άμεσων επιπτώσεων της τρέχουσας ενεργειακής κρίσης στα νοικοκυριά και στις επιχειρήσεις, παρέχοντας παράλληλα επαρκή καθαρή, ασφαλή και οικονομικά προσιτή ενέργεια και πρόσβαση σε κρίσιμες πρώτες ύλες. Καίριο μέρος αυτής της απόκρισης σε επίπεδο πολιτικής είναι το σχέδιο REPowerEU, με στόχο τον τερματισμό της εξάρτησης της ΕΕ από τα ρωσικά ορυκτά καύσιμα και την επιτάχυνση της μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας. Το

REPowerEU επικεντρώνεται σε τρεις πυλώνες: διαφοροποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού, εξοικονόμηση ενέργειας και ενεργειακή απόδοση, και επιτάχυνση της ανάπτυξης ανανεώσιμης ενέργειας. Λειτουργεί σε πλήρη συνοχή με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και βασίζεται στους στόχους της δέσμης προσαρμογής στον στόχο του 55 %, με την πρόταση για αύξηση της φιλοδοξίας όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Σε συνέχεια της ανακοίνωσης REPowerEU⁵, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη δημιούργησαν την ενεργειακή πλατφόρμα της ΕΕ για την ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού σε προσιτές τιμές. Με βάση τις προτάσεις της Επιτροπής, το Συμβούλιο εξέδωσε ταχέως τον κανονισμό για την αποθήκευση αερίου και τις παρεμβάσεις έκτακτης ανάγκης, συμπεριλαμβανομένου ενός νέου νομοθετικού μέσου και ενός ευρωπαϊκού σχεδίου μείωσης της ζήτησης αερίου για να μειωθεί η ζήτηση αερίου στην ΕΕ κατά 15 % έως την επόμενη άνοιξη. Στις 6 Οκτωβρίου 2022 ακολούθησε συμφωνία του Συμβουλίου σχετικά με έκτακτα μέτρα για τη μείωση των τιμών της ενέργειας (βλ. κατωτέρω). Στις 18 Οκτωβρίου η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για κοινό μηχανισμό αγοράς αερίου, συμπληρωματικό δείκτη αναφοράς για τον εφοδιασμό με υδροποιημένο φυσικό αέριο (ΥΦΑ), μηχανισμό διόρθωσης της αγοράς και εφαρμοστέες ρυθμίσεις για τις συμφωνίες αλληλεγγύης.

Βραχυπρόθεσμα, η ΕΕ πρέπει να εξισορροπήσει την προσφορά και τη ζήτηση ενέργειας και να αντιμετωπίσει το αυξανόμενο ενεργειακό κόστος, διατηρώντας παράλληλα τα κίνητρα για την πράσινη μετάβαση. Ύστερα από προτάσεις της Επιτροπής, το Συμβούλιο εξέδωσε νέους κανόνες για συντονισμένα μέτρα μείωσης της ζήτησης αερίου στις 5 Αυγούστου 2022 και ενέκρινε την παρέμβαση έκτακτης ανάγκης στις 6 Οκτωβρίου 2022 για την αντιμετώπιση των υψηλών τιμών της ενέργειας με τη μείωση της ανώτατης και της συνολικής ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας. Τα μέτρα περιλαμβάνουν επίσης ένα προσωρινό ανώτατο όριο στα έσοδα για τους υποοριακούς παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας, δηλαδή τεχνολογίες με χαμηλότερο κόστος, καθώς και μια προσωρινή συνεισφορά αλληλεγγύης στα υπερκέρδη που παράγονται από δραστηριότητες στους τομείς του πετρελαίου, του αερίου, του γαιάνθρακα και των διυλιστηρίων που δεν καλύπτονται από το ανώτατο όριο στα υποοριακά έσοδα. Τα έσοδα από τη συνεισφορά αλληλεγγύης θα ανακατευθύνονται, μεταξύ άλλων, στους καταναλωτές ενέργειας, ιδίως τα ευάλωτα νοικοκυριά, τις επιχειρήσεις που έχουν πληγεί σοβαρά και τα κρίσιμα οικονομικά συστήματα, όπως οι ενεργοβόρες βιομηχανίες, ενώ παράλληλα θα διατηρούνται τα επενδυτικά κίνητρα για την πράσινη μετάβαση. Δεδομένου ότι τα μέτρα πολιτικής για τον μετριασμό των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων των υψηλών τιμών της ενέργειας σε ένα κράτος μέλος επηρεάζουν και άλλα κράτη μέλη, θα πρέπει να συντονίζονται σε επίπεδο ΕΕ ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητά τους και να περιλαμβάνουν επενδύσεις σε διασυνοριακά έργα. Για τη διασφάλιση της ενιαίας αγοράς, την αξιοποίηση πιθανών συνεργειών και την πρόληψη του κατακερματισμού, θα πρέπει να επιδιωχθούν κοινές λύσεις σε επίπεδο ΕΕ. Η στήριξη αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των τρεχουσών συνθηκών κρίσης και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να παραμείνει προσωρινή, καθώς και να συνάδει με τον μεσοπρόθεσμο στόχο της σταδιακής κατάργησης των ορυκτών καυσίμων και άλλων επιβλαβών για το περιβάλλον επιδοτήσεων.

⁵ COM(2022) 108 final.

Η σημερινή ενεργειακή κρίση καταδεικνύει επίσης την ανάγκη να σημειωθεί ταχεία πρόοδος όσον αφορά την πράσινη μετάβαση, μεταξύ άλλων με την κλιμάκωση και την επιτάχυνση της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Αυτό συνεπάγεται αλλαγή προτύπου στον τρόπο παραγωγής, εμπορίας, εξασφάλισης και χρήσης της ενέργειας, σύμφωνα με τους μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους της ΕΕ. Από το 2015 η ενεργειακή ένωση καθοδηγείται από τους στόχους της ενεργειακής ασφάλειας, της οικονομικής προσιτότητας της ενέργειας και της καθαρής ενέργειας, που είναι επίσης η διέξοδος από την κρίση σήμερα. Οι απαιτούμενες συστημικές μεταβάσεις αποσκοπούν στην επίτευξη των κλιματικών και περιβαλλοντικών μας στόχων και, ταυτόχρονα, στη δημιουργία ευκαιριών για την οικονομία μας και τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητά μας. Η μείωση της εξάρτησης από ορυκτά καύσιμα που προέρχονται από τη Ρωσία και η επιτάχυνση της ενεργειακής μετάβασης της ΕΕ από τα ορυκτά καύσιμα απαιτούν πρόσθετες επενδύσεις ύψους περίπου 210 δισ. EUR έως το τέλος του 2027⁶. Το ποσό αυτό έρχεται να προστεθεί στις ετήσιες επενδυτικές ανάγκες που προσδιορίστηκαν για τη δέσμη προσαρμογής στον στόχο του 55 %. Οι επενδύσεις αυτές θα ωφελήσουν τις βιομηχανίες της ΕΕ που αναπτύσσουν μετασχηματιστικές τεχνολογίες και καινοτομίες και θα ενισχύσουν την ικανότητα για απανθρακοποιημένη, εγχώρια και οικονομικά προσιτή ενέργεια, ιδίως όταν συνδυάζονται με μέτρα για την απλούστευση και την επιτάχυνση των διαδικασιών αδειοδότησης και την άρση άλλων διοικητικών εμποδίων που επιβραδύνουν την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Με τη σειρά τους, θα τονώσουν τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τις ευκαιρίες μετάβασης από μια θέση εργασίας σε άλλη με βάση την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση του εργατικού δυναμικού, με παράλληλη αύξηση της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας της ΕΕ. Εκτός από την ενίσχυση των μέτρων ενεργειακής απόδοσης και την επιτάχυνση της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, το REPowerEU αυξάνει επίσης τη φιλοδοξία για το ανανεώσιμο υδρογόνο ως βασική συνιστώσα του σχεδίου για την αντικατάσταση του φυσικού αερίου, του γαιάνθρακα και του πετρελαίου σε δύσκολα απανθρακοποιήσιμες βιομηχανίες και στις μεταφορές⁷. Στο πλαίσιο του σχεδίου REPowerEU τίθεται στόχος εγχώριας παραγωγής 10 εκατ. τόνων ανανεώσιμου υδρογόνου και εισαγωγών 10 εκατ. τόνων ανανεώσιμου υδρογόνου έως το 2030. Για να συμβάλει στην ενίσχυση της παραγωγής ανανεώσιμου υδρογόνου, η Επιτροπή ανακοίνωσε τη δημιουργία ευρωπαϊκής τράπεζας υδρογόνου. Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις θα μπορούσαν επίσης να μοχλεύσουν αυτές τις επενδύσεις, για παράδειγμα μέσω της ευθυγράμμισης των φορολογικών συστημάτων με τους περιβαλλοντικούς στόχους και της εφαρμογής της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» ή μέσω του εξορθολογισμού των διαδικασιών.

Δεδομένου ότι η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος αποτελούν υπαρξιακή πρόκληση και η εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα θέτει σε κίνδυνο τις κοινωνίες μας, η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία παραμένει η πυξίδα μας. Φέτος, η Ευρώπη αντιμετώπισε ισχυρά κύματα καύσωνα και ακραίες ξηρασίες που οδήγησαν σε σοβαρότερες

⁶ Αριθμητικά στοιχεία βάσει του SWD(2022) 230 final. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να διασφαλίσουν τη χρήση τουλάχιστον του 50 % των εσόδων από τον πλειστηριασμό δικαιωμάτων στο πλαίσιο του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της ΕΕ για σκοπούς που σχετίζονται με το κλίμα και την ενέργεια.

⁷ Άλλες μορφές υδρογόνου από μη ορυκτές πηγές, ιδίως παραγόμενου σε πυρηνικούς σταθμούς, διαδραματίζουν επίσης ρόλο στην υποκατάσταση του φυσικού αερίου.

δασικές πυρκαγιές. Αυτό δείχνει σαφώς τον αντίκτυπο που έχει η κλιματική αλλαγή στη ζωή και στα μέσα βιοπορισμού μας. Από τον Δεκέμβριο του 2019 η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία στηρίζει την απανθρακοποίηση, τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία, την προστασία της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων και τη δίκαιη μετάβαση. Ειδικότερα, η δέσμη προσαρμογής στον στόχο του 55 % θα οδηγήσει σε ριζικό μετασχηματισμό της οικονομίας της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της ενέργειας, των μεταφορών και της βιομηχανίας, σύμφωνα με τους στόχους της ΕΕ που κατοχυρώνονται στο ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα ώστε να μειωθούν οι εκπομπές κατά τουλάχιστον 55 % έως το 2030 και να καταστεί η πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρος έως το 2050. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μετατρέψουν αυτές τις υψηλότερες φιλοδοξίες σε ευρύτερη δράση στα επικαιροποιημένα εθνικά σχέδιά τους για την ενέργεια και το κλίμα που αναμένεται να υποβληθούν σε προσχέδιο και σε τελική μορφή έως τον Ιούνιο του 2023 και το 2024, αντίστοιχα. Πέραν της απανθρακοποίησης, τα κράτη μέλη καλούνται να ενισχύσουν την ανθεκτικότητά τους στην κλιματική αλλαγή. Οι στρατηγικές για τη βιοποικιλότητα, την κυκλική οικονομία, τη μηδενική ρύπανση, τη βιώσιμη γεωργία και τα τρόφιμα, τη βιώσιμη κινητικότητα και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή αποτελούν βασικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, οι οποίες βρίσκονται επί του παρόντος στο στάδιο της υλοποίησης.

Συμπληρωματικά με άλλα ταμεία της ΕΕ, όπως η πολιτική συνοχής και το πρόγραμμα InvestEU, ο MAA θα αποτελέσει βασικό εργαλείο υλοποίησης για την εφαρμογή του REPowerEU σε εθνικό επίπεδο, υποστηρίζοντας παράλληλα τους στόχους της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Τα κράτη μέλη θα συμβάλουν στην κοινή απάντηση της ΕΕ στις τρέχουσες προκλήσεις με την ενίσχυση των υφιστάμενων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας σύμφωνα με τους στόχους του REPowerEU, με ειδικά κεφάλαια για το REPowerEU. Τα κεφάλαια αυτά θα πρέπει να επικεντρωθούν στις σχετικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις, ώστε να ενισχύσουν την ανάπτυξη της ανανεώσιμης ενέργειας και άλλων καθαρών τεχνολογιών και των αναγκαίων υποδομών στον τομέα της ενέργειας, καθώς και να αυξήσουν την ενεργειακή απόδοση για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας. Τα μέτρα στο πλαίσιο του REPowerEU θα επωφεληθούν από τις συνέργειες με τα μέτρα για την πράσινη μετάβαση που υποστηρίζονται ήδη από τον MAA με την τρέχουσα μορφή του, καθώς και από τα ταμεία της πολιτικής συνοχής⁸ και το πρόγραμμα InvestEU⁹, για παράδειγμα όσον αφορά τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, την προώθηση της κυκλικής οικονομίας και της αποδοτικής χρήσης των πόρων ή την αποκατάσταση και προστασία της βιοποικιλότητας, και θα πρέπει να

⁸ Η στήριξη της πολιτικής συνοχής στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία θα ενισχυθεί στα προγράμματα της περιόδου 2021-2027. Η πολιτική συνοχής έχει συνεισφέρει 85 δισ. EUR στη δράση για το κλίμα και το περιβάλλον στο πλαίσιο του πολυετούς πλαισίου 2014-2020. Η έγκριση των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2021-2027 θα διαθέσει επιπλέον 100 δισ. EUR για την πράσινη μετάβαση, συμπεριλαμβανομένων περίπου 40 δισ. EUR για επενδύσεις στην ανανεώσιμη ενέργεια, στην ενεργειακή απόδοση και στα ενεργειακά δίκτυα.

⁹ Σύμφωνα με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, τουλάχιστον το 30 % του προγράμματος InvestEU θα στηρίζει τη χρηματοδότηση επενδύσεων που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ για το κλίμα. Επιπλέον, το 60 % των επενδύσεων που υποστηρίζονται στο πλαίσιο του «σκέλους βιώσιμων υποδομών» του ταμείου InvestEU θα συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ για το κλίμα και το περιβάλλον.

συνοδεύονται από περαιτέρω προσπάθειες για την ενίσχυση των δεξιοτήτων για τη διττή μετάβαση¹⁰.

2.2 Παραγωγικότητα

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ και του μακροπρόθεσμου δυναμικού της για βιώσιμη ανάπτυξη παραμένει καίριας σημασίας για την οικονομική ευημερία και την κοινωνική πρόνοια. Ο πρωτοφανής πληθωρισμός, συμπεριλαμβανομένων των πρωτοφανών υψηλών τιμών ενέργειας και των περιορισμών στον εφοδιασμό, δημιουργεί προκλήσεις για πολλές επιχειρήσεις της ΕΕ, ιδίως τις ενεργοβόρες και τις ΜΜΕ. Αυτό αναγκάζει ορισμένες επιχειρήσεις να περιορίσουν προσωρινά την παραγωγή τους ή να κλείσουν οριστικά. Τα μη σιδηρούχα μέταλλα (αλουμίνιο και ψευδάργυρος), τα σιδηροκράματα, τα λιπάσματα, ο χάλυβας και το γυαλί είναι οι τομείς που αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες προκλήσεις¹¹. Μολονότι η ικανότητα παραγωγής συρρικνώνεται στην ΕΕ, νέες αυξήσεις της ικανότητας παραγωγής πραγματοποιούνται εκτός της ΕΕ, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος μόνιμων απωλειών στην ικανότητα παραγωγής και στα μερίδια αγοράς για τις ευρωπαϊκές εταιρείες, και συνήθως με πολύ υψηλότερο αποτύπωμα άνθρακα. Για τους τομείς που ανταγωνίζονται σε παγκόσμιο επίπεδο, το κλείσιμο στην Ευρώπη συνεπάγεται αύξηση των εξαρτήσεων από τις εισαγωγές. Βραχυπρόθεσμα, η άμβλυνση του αντικτύπου των υψηλών τιμών της ενέργειας στις βιώσιμες επιχειρήσεις που πλήττονται περισσότερο δεν μπορεί να αποβεί σε βάρος των ισότιμων όρων ανταγωνισμού και της ακεραιότητας της ενιαίας αγοράς. Τον Σεπτέμβριο του 2022 η Επιτροπή παρουσίασε ένα μέσο αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών για την ενιαία αγορά¹² με στόχο τη διατήρηση της λειτουργίας της ενιαίας αγοράς και των αλυσίδων εφοδιασμού της ΕΕ σε περιόδους κρίσης. Το μέσο αποσκοπεί επίσης στη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας και της διαθεσιμότητας βασικών αγαθών και υπηρεσιών, μεταξύ άλλων και για τις ΜΜΕ της ΕΕ. Για να επιτευχθεί βιώσιμη πρόοδος όσον αφορά την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα, απαιτούνται μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις για την απανθρακοποίηση των βιομηχανικών διαδικασιών, την αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων, τη μείωση της διοικητικής και κανονιστικής επιβάρυνσης, τη βελτίωση των πλαισίων αφερεγγυότητας και την αντιμετώπιση των συστηματικών καθυστερήσεων πληρωμών.

Οι ισχυρές αλυσίδες εφοδιασμού θα πρέπει να κατοχυρώνουν την ασφάλεια του εφοδιασμού της ΕΕ και, ταυτόχρονα, να διασφαλίζουν την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα. Τα προσωρινά ή επίμονα εμπόδια στις αλυσίδες εφοδιασμού έχουν αρνητικές συνέπειες σε ολόκληρη την οικονομία και τους βιομηχανικούς της τομείς. Ειδικότερα, η δέσμευση της ΕΕ για τη διττή μετάβαση θα αυξήσει τις ανάγκες για συγκεκριμένα αγαθά (για παράδειγμα ορισμένες πρώτες ύλες) και τεχνολογίες (για παράδειγμα μπαταρίες), επιδεινώνοντας τις πιέσεις στην

¹⁰ Η Επιτροπή υποστηρίζει τα κράτη μέλη μέσω του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης στον εντοπισμό μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων για τη σταδιακή κατάργηση των εισαγωγών ορυκτών καυσίμων από τη Ρωσία.

¹¹ Τον Νοέμβριο του 2022 η Επιτροπή παρουσίασε την ανακοίνωσή της με τίτλο «Διασφάλιση της διαθεσιμότητας και της οικονομικής προσιτότητας των λιπασμάτων», η οποία περιγράφει μέτρα για τη διατήρηση μιας βιώσιμης ευρωπαϊκής παραγωγής λιπασμάτων, τη βελτιστοποίηση της χρήσης και τη μείωση της εξάρτησης από τα ορυκτά λιπάσματα.

¹² COM(2022) 459 final.

προσφορά και στις τιμές. Τα κράτη μέλη καλούνται να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στον περιορισμό των στρατηγικών εξαρτήσεων, προωθώντας τη βιώσιμη εκμετάλλευση των διαθέσιμων πόρων στην ΕΕ, μεγιστοποιώντας το δυναμικό της κυκλικής οικονομίας, στηρίζοντας το εμπορικό θεματολόγιο της ΕΕ για τη διασφάλιση και την αύξηση του διαφοροποιημένου και βιώσιμου εφοδιασμού πρώτων υλών από τρίτες χώρες, και αντιμετωπίζοντας τις διαταραχές στην αλυσίδα εφοδιασμού. Στο πλαίσιο αυτό, η οικονομική πολυμορφία των περιφερειών της ΕΕ μπορεί να αποτελέσει πηγή ανταγωνιστικότητας και ανθεκτικότητας για την Ένωση. Η ΕΕ φιλοδοξεί να καταστεί ο κύριος κόμβος για καινοτόμες και πρωτοποριακές πράσινες και μετασχηματιστικές τεχνολογίες, αξιοποιώντας τον ανοικτό χαρακτήρα της οικονομίας μας. Η επικείμενη πράξη για τις κρίσιμες πρώτες ύλες θα συμβάλει επίσης στην αντιμετώπιση των στρατηγικών εξαρτήσεων της Ευρώπης. Το εμπορικό θεματολόγιο της ΕΕ συμβάλλει στην ανθεκτικότητα των αλυσίδων εφοδιασμού πρώτων υλών, με τη διασφάλιση του ανοικτού εμπορίου και των επενδύσεων σε πρώτες ύλες βάσει κανόνων και με την εξάλειψη των στρεβλώσεων στο διεθνές εμπόριο, μέσω διμερών εμπορικών και επενδυτικών συμφωνιών καθώς και μέσω εργασιών στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου¹³.

Η εύρυθμη λειτουργία της ενιαίας αγοράς, όπου εξασφαλίζεται ο θεμιτός και αποτελεσματικός ανταγωνισμός, είναι καίριας σημασίας για την τόνωση της παραγωγικότητας και της ανάπτυξης. Η λειτουργία της ενιαίας αγοράς δεν θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη και απαιτούνται συγκεκριμένες προσπάθειες για την εμβάθυνσή της, ιδίως όσον αφορά τις υπηρεσίες. Εξακολουθούν να υπάρχουν περιοριστικές κανονιστικές πρακτικές που έχουν αρνητικό αντίκτυπο στη λειτουργία των αγορών. Οι περιορισμοί στις εξαγωγές και η καταστρατήγηση των κανόνων της ΕΕ για τις δημόσιες συμβάσεις έχουν αρνητικό αντίκτυπο στη λειτουργία των αγορών. Δεδομένου ότι ο υψηλός πληθωρισμός επιβαρύνει σε μεγάλο βαθμό την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν τα περιοριστικά κανονιστικά πλαίσια στις υπηρεσίες λιανικής πώλησης. Η ανάπτυξη και η παραγωγικότητα υποστηρίζονται καλύτερα από ανταγωνιστικές και αποτελεσματικές αγορές που αποφεύγουν την αστάθεια των τιμών, καθώς και από διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που εξαλείφουν τα εμπόδια στο επιχειρηματικό περιβάλλον σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Η χρηστή διακυβέρνηση και ο σεβασμός του κράτους δικαίου, ιδίως των ανεξάρτητων, ποιοτικών και αποδοτικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης¹⁴, των λειτουργικών και αποτελεσματικών φορολογικών συστημάτων, καθώς και τα αποτελεσματικά πλαίσια αφερεγγυότητας και τα ισχυρά πλαίσια καταπολέμησης της διαφθοράς και της απάτης αποτελούν βασικούς καθοριστικούς παράγοντες μιας οικονομίας στην υπηρεσία των ανθρώπων. Στο πλαίσιο αυτό, η πρόταση για ενιαίο σύνολο φορολογικών κανόνων για την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ευρώπη-BEFIT¹⁵ και ο συνεχής εκσυγχρονισμός και η ψηφιοποίηση των φορολογικών διοικήσεων θα πρέπει να συμβάλουν στη μείωση του κόστους συμμόρφωσης, στην ελαχιστοποίηση των ευκαιριών επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού και φοροαποφυγής, ενώ παράλληλα θα

¹³ Οι πλέον πρόσφατες εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ (Ηνωμένο Βασίλειο, Χιλή, Μεξικό, Νέα Ζηλανδία) περιλαμβάνουν ειδικές δεσμεύσεις για την ενέργεια και τις πρώτες ύλες.

¹⁴ Εκτός από το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, η έκθεση της Επιτροπής για το κράτος δικαίου καλύπτει, σε έναν από τους πυλώνες της, τη λειτουργία των δικαστικών συστημάτων.

¹⁵ Οι επιχειρήσεις στην Ευρώπη: Πλαίσιο για τη φορολογία εισοδήματος.

στηρίζουν τις θέσεις εργασίας και τις επενδύσεις της ΕΕ στην ενιαία αγορά. Το κατάλληλο φορολογικό μείγμα και η αποτελεσματική είσπραξη εσόδων είναι καθοριστικής σημασίας για την προσαρμογή για το μέλλον, καθώς διασφαλίζουν δίκαιο, αποδοτικό και περιβαλλοντικά βιώσιμο ανταγωνισμό, διευκολύνουν την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση και ανταποκρίνονται στις δημοσιονομικές επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού. Η συνδεσιμότητα σε ολόκληρη την ενιαία αγορά θα πρέπει να αυξηθεί περαιτέρω με μεγαλύτερες επενδύσεις στις μεταφορές, την ενέργεια και τις ψηφιακές υποδομές.

Οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις για την ψηφιακή μετάβαση παραμένουν ουσιαστικής σημασίας για την ενίσχυση της οικονομικής βάσης της ΕΕ, την προώθηση της δημιουργίας επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας μεταξύ των ΜΜΕ και τη δυνατότητα ταχείας εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Οι ψηφιακές τεχνολογίες παρέχουν στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, να βελτιώσουν τις υπηρεσίες και τα προϊόντα τους και να επεκτείνουν τις αγορές τους, και έχουν τη δυνατότητα να υποστηρίξουν την πράσινη μετάβαση. Παρότι οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι πιθανότερο να υιοθετήσουν νέες ψηφιακές τεχνολογίες, το επίπεδο ψηφιοποίησης των ΜΜΕ παραμένει άνισο μεταξύ των κρατών μελών και των οικονομικών τομέων. Μολονότι ορισμένες ΜΜΕ πρωτοστατούν στον ψηφιακό μετασχηματισμό, πολλές πιο παραδοσιακές ΜΜΕ δεν διαθέτουν τους οικονομικούς πόρους και/ή τις δεξιότητες για να αποκομίσουν τα οφέλη της ψηφιοποίησης. Απαιτείται μεγαλύτερη πρόοδος όσον αφορά την ψηφιοποίηση ώστε να λειτουργήσει ως καταλύτης για τις ΜΜΕ προκειμένου να αυξήσουν την αποδοτικότητα των διαδικασιών παραγωγής τους και την ικανότητά τους να καινοτομούν μέσω της ανάπτυξης και της υιοθέτησης προηγμένων τεχνολογιών.

Η αύξηση της παραγωγικότητας απαιτεί εργατικό δυναμικό με τις κατάλληλες δεξιότητες καθώς και τον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, που θα παρέχει ίσες ευκαιρίες για όλους. Η μελλοντική ανταγωνιστικότητα της ΕΕ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το σύνολο των δεξιοτήτων των Ευρωπαίων. Η ανάπτυξη δεξιοτήτων υψηλού επιπέδου στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε συνδυασμό με στρατηγικές επανειδίκευσης και αναβάθμισης των δεξιοτήτων μετριάζουν τις ελλείψεις δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας και αντιμετωπίζουν τις μεταβαλλόμενες ανάγκες κατά τη διάρκεια της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, καθώς η οικονομία αποκτά περισσότερο τεχνολογικό προσανατολισμό¹⁶. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Επιτροπή πρότεινε να ανακηρυχθεί το 2023 Ευρωπαϊκό Έτος Δεξιοτήτων και ξεκίνησε διαρθρωμένο διάλογο σχετικά με την ψηφιακή εκπαίδευση και τις ψηφιακές δεξιότητες. Ο δείκτης ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας δείχνει ότι 4 στους 10 ενήλικες στην ΕΕ δεν διαθέτουν βασικές ψηφιακές δεξιότητες. Παρά το γεγονός ότι αντιπροσωπεύουν την πλειονότητα των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι γυναίκες υποεκπροσωπούνται σε επαγγέλματα και σπουδές που σχετίζονται με την τεχνολογία, καθώς

¹⁶ Η πρόσβαση σε δεξιότητες έχει καταστεί βασική πρόκληση για τις ΜΜΕ, οι οποίες αντιμετωπίζουν δυσκολίες στον ανταγωνισμό με τις μεγάλες επιχειρήσεις. Μεταξύ άλλων δράσεων, η ΕΕ χρησιμοποιεί το ευρωπαϊκό σύμφωνο δεξιοτήτων, μια εμβληματική πρωτοβουλία του ευρωπαϊκού θεματολογίου δεξιοτήτων, για την προώθηση της αναβάθμισης των δεξιοτήτων και της επανειδίκευσης, μεταξύ άλλων στις ΜΜΕ, μέσω των συμπράξεων δεξιοτήτων μεγάλης κλίμακας και αξιοποιώντας το 2023 ως Ευρωπαϊκό Έτος Δεξιοτήτων.

μόνο 2 στους 5 επιστήμονες και μηχανικούς και λιγότερο από το 20 % των ειδικευμένων στις ΤΠΕ είναι γυναίκες¹⁷. Οι επενδύσεις και οι πολιτικές χωρίς αποκλεισμούς για τη στήριξη τόσο των σπουδών στους τομείς των φυσικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών (STEM) όσο και των (βασικών) ψηφιακών δεξιοτήτων είναι επομένως ουσιαστικής σημασίας για την επιτάχυνση της ανάπτυξης και της υιοθέτησης προηγμένων ψηφιακών τεχνολογιών, τη στήριξη της υιοθέτησης και της διάδοσης της καινοτομίας στις οικονομίες μας και τη διαμόρφωση της ψηφιακής και της πράσινης μετάβασης. Η αντιμετώπιση της έλλειψης ψηφιακών δεξιοτήτων και η προώθηση έργων και στρατηγικών για τη βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων σε όλα τα επίπεδα στην ΕΕ είναι υψίστης σημασίας για την αύξηση της παραγωγικότητας σε όλους τους οικονομικούς τομείς και τις επιχειρήσεις, ιδίως στις ΜΜΕ, και για τη συμβολή στην ευρεία και αποτελεσματική χρήση ψηφιακών εργαλείων και υπηρεσιών (π.χ. στη δημόσια διοίκηση).

Η επένδυση στην ικανότητα έρευνας και καινοτομίας αποτελεί επένδυση στο μέλλον της Ευρώπης. Το μελλοντικό εισόδημα και η βιώσιμη ευημερία στην ΕΕ θα εξαρτηθούν σε μεγάλο βαθμό από την υψηλότερη παραγωγικότητα, τις δεξιότητες και την καινοτομία. Ο ΜΑΑ, το πρόγραμμα InvestEU, ο πρόσφατα δρομολογημένος ανανεωμένος Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας, το νέο ευρωπαϊκό θεματολόγιο καινοτομίας και οι αποστολές της ΕΕ θα συμβάλουν επίσης στην κάλυψη του χάσματος στις επενδύσεις και στη δραστηριότητα έρευνας και καινοτομίας σε σύγκριση με τους κύριους ανταγωνιστές της ΕΕ, μέσω της κινητοποίησης νέας χρηματοδότησης για την έρευνα και καινοτομία και της βελτίωσης των συνθηκών για τη χρηματοδότηση, των δεξιοτήτων καινοτομίας και των καλύτερα συντονισμένων πολιτικών έρευνας και καινοτομίας στην Ευρώπη. Η έρευνα και η καινοτομία είναι ζωτικής σημασίας για την επιτάχυνση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, καθώς και για την υποστήριξη άλλων βασικών στόχων, όπως η βελτίωση της υγείας των ανθρώπων, η ανάπτυξη ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των οικονομιών μας. Ιδίως στο σημερινό πλαίσιο, πρέπει να επιταχύνουμε την καινοτομία και τις επενδύσεις σε τεχνολογίες μετασχηματισμού —αιολική ενέργεια, ηλιακή ενέργεια, υδρογόνο, αντλίες θερμότητας και έξυπνα δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας— και την ανάπτυξή τους.

2.3 Δικαιοσύνη

Το 2021 και το πρώτο εξάμηνο του 2022, η οικονομική ανάπτυξη στήριξε τις υψηλές επιδόσεις των αγορών εργασίας της ΕΕ, με σημαντική αύξηση των ποσοστών απασχόλησης. Το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ αυξήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια του 2021 και έφθασε στο ιστορικό υψηλό 74,8 % το 2ο τρίμηνο του 2022. Ταυτόχρονα, παρά την πρόσφατη μείωση της ανεργίας των νέων, το ποσοστό των νέων που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης παραμένει υψηλό (11,7 % το 2ο τρίμηνο του 2022). Ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού παρέμεινε σταθερός καθ' όλη τη διάρκεια της πανδημίας, παρόλο που περίπου 1 στα 5 άτομα εξακολουθούσε να διατρέχει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού το 2020 και το 2021. Αυτή η επιτυχής ανάκαμψη της αγοράς εργασίας και η ευρεία

¹⁷ COM(2022) 526 final.

σταθερότητα των κοινωνικών δεικτών αντικατοπτρίζουν τον θετικό αντίκτυπο των μέτρων που έλαβαν τα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Περιλαμβάνει τη στήριξη από την ΕΕ¹⁸, τη σταθεροποιητική επίδραση των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας, καθώς και τις επιτυχείς διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν την τελευταία δεκαετία.

Ωστόσο, οι απότομες αυξήσεις των τιμών της ενέργειας και του πληθωρισμού συνεπάγονται σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών και στη δραστηριότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, με κίνδυνο επιδείνωσης της αγοράς εργασίας. Οι υψηλότερες τιμές της ενέργειας συνεπάγονται υψηλότερο κόστος για την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας και, συνεπώς, οδηγούν σε μείωση των ωρών εργασίας καθώς και σε μεγαλύτερο κίνδυνο απώλειας θέσεων εργασίας και σε διάφορους τομείς, που επιτείνεται από τη μείωση της ζήτησης. Ο αντίκτυπος στις θέσεις εργασίας θα διαμορφωθεί από την τομεακή σύνθεση των οικονομιών, τις πηγές παραγωγής αξίας τους και την εξάρτησή τους από τις ενεργοβόρες αλυσίδες αξίας. Ως εκ τούτου, οι επιπτώσεις στην απασχόληση αναμένεται να διαφέρουν σημαντικά ανά τομέα, ανά φύλο και ανά περιφέρεια.

Τα νοικοκυριά εξακολουθούν να πλήττονται σοβαρά από τις υψηλές τιμές της ενέργειας, με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο κίνδυνος ενεργειακής φτώχειας και να απαιτούνται στοχευμένα και συντονισμένα μέτρα. Για τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος, τα τρόφιμα και η ενέργεια αντιπροσωπεύουν υψηλότερα μερίδια του καλαθίου κατανάλωσής τους, γεγονός που τα καθιστά ιδιαίτερα εκτεθειμένα στις τρέχουσες αυξήσεις των τιμών. Τα κράτη μέλη έχουν ήδη λάβει ουσιαστικά μέτρα για την άμβλυνση των επιπτώσεων των υψηλών τιμών της ενέργειας στα νοικοκυριά. Ωστόσο, όπως εξηγείται στην επόμενη ενότητα, πάνω από το 70 % των μέτρων στήριξης το 2022 δεν ήταν στοχευμένα. Δεδομένου ότι οι πιέσεις στις τιμές επεκτείνονται πέραν της ενέργειας και οι πόροι παραμένουν περιορισμένοι, είναι ολοένα και πιο σημαντικό τα μέτρα στήριξης να απευθύνονται στα ευάλωτα νοικοκυριά και να διατηρούν κίνητρα για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης. Η καλύτερη στόχευση παρέχει στα μέτρα αυτά τη δυνατότητα να είναι αποτελεσματικά στην πρόληψη της αύξησης της ενεργειακής φτώχειας και της φτώχειας εν γένει, και παράλληλα να μην αυξάνουν τον πληθωρισμό και να περιορίζουν τις δημοσιονομικές επιπτώσεις. Επιπλέον, τα μέτρα που απευθύνονται σε μειονεκτούσες ομάδες έχουν καλύτερες επιδόσεις όσον αφορά τη μακροοικονομική σταθεροποίηση. Στο πλαίσιο του REPowerEU, η Επιτροπή προτείνει με το SAFE (Στήριξη της οικονομικά προσιτής ενέργειας) μια πιο ευέλικτη χρήση των κονδυλίων των ταμείων της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2014-2020, ώστε να βοηθηθούν τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες να στηρίξουν τα ευάλωτα νοικοκυριά και τις ευάλωτες επιχειρήσεις και να διατηρήσουν τις θέσεις εργασίας¹⁹.

Ο ισχυρός κοινωνικός διάλογος μπορεί να συμβάλει στο να διασφαλιστεί ότι ο καθορισμός των μισθών μετριάξει τις απώλειες αγοραστικής δύναμης, ιδίως για τους χαμηλόμισθους, και παράλληλα περιορίζει τον κίνδυνο δευτερογενών επιπτώσεων στον πληθωρισμό και

¹⁸ Ειδικότερα, το μέσο στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE).

¹⁹ Επιπλέον, τα κράτη μέλη μπορούν να συνεχίσουν να αντλούν πόρους από τα ταμεία της ΕΕ, όπως το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA) το οποίο στηρίζει τις δράσεις των χωρών της ΕΕ για την παροχή επισιτιστικής και/ή βασικής υλικής συνδρομής σε απόρους, διαθέτοντας επισιτιστική βοήθεια σε περισσότερα από 15 εκατομμύρια άτομα.

διατηρεί την απασχόληση και την ανταγωνιστικότητα. Παρόλο που οι ονομαστικοί μισθοί αυξήθηκαν το 2021 και επιταχύνθηκαν το 2022, ο υψηλός πληθωρισμός είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των πραγματικών μισθών. Η αύξηση των μισθών το 2021 οφειλόταν κυρίως στην αύξηση των δεδουλευμένων ωρών εργασίας και στην ισχυρή οικονομική ανάκαμψη που ακολούθησε την κρίση λόγω της νόσου COVID-19. Το 2022 ο υψηλός πληθωρισμός και οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού άρχισαν να προκαλούν την επιτάχυνση των ονομαστικών μισθών. Ωστόσο, η αύξηση των μισθών παρέμεινε κάτω από τον πληθωρισμό. Οι αποτελεσματικές συλλογικές διαπραγματεύσεις είναι καίριας σημασίας για να επιτευχθούν συνολικές μισθολογικές εξελίξεις που συμβαδίζουν με τις μεταβαλλόμενες μακροοικονομικές συνθήκες, ενώ ταυτόχρονα να αποφευχθεί ο κίνδυνος ανατροπής των προσδοκιών για τον πληθωρισμό. Η επικαιροποίηση των κατώτατων μισθών (σύμφωνα με την οδηγία για επαρκείς κατώτατους μισθούς) διαδραματίζει βασικό ρόλο στην προστασία της αγοραστικής δύναμης των χαμηλόμισθων. Τα προαναφερθέντα στοχευμένα και προσωρινά μέτρα στήριξης μπορούν επίσης να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο, όταν τα επίπεδα κερδοφορίας σε ορισμένες εταιρείες και τομείς βρίσκονται υπό συνθήκες πίεσης. Οι μισθολογικές προσαρμογές επηρεάζονται περαιτέρω από τις ιδιαιτερότητες των τομέων και το επίπεδο ευελιξίας της οικονομίας, ενώ μεσοπρόθεσμα, η αγοραστική δύναμη προστατεύεται από μισθολογικές βελτιώσεις που συμβαδίζουν με την αύξηση της παραγωγικότητας και τη δυνητική ανάπτυξη.

Οι αποτελεσματικές πολιτικές για την αγορά εργασίας παραμένουν καίριας σημασίας για τη στήριξη των εργαζομένων και την προώθηση των επαγγελματικών μεταβάσεων, ιδίως καθώς οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων εξακολουθούν να είναι διαδεδομένες στην ΕΕ. Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού επηρεάζουν ορισμένους τομείς, όπως η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η εκπαίδευση, η φιλοξενία και ο τουρισμός, οι κατασκευές, οι ΤΠΕ και τομείς που συνδέονται με την πράσινη μετάβαση. Οι απολύσεις που πραγματοποιήθηκαν ως αποτέλεσμα της πανδημίας COVID-19 δημιούργησαν πρόσθετες ελλείψεις, ιδίως σε τομείς στους οποίους χρησιμοποιούνται περισσότερο οι ευέλικτες συμβάσεις, καθώς δεν επέστρεψαν όλοι οι εργαζόμενοι όταν άρχισε να ανακάμπτει η ζήτηση. Δεδομένου ότι η προσωρινή αύξηση του κόστους παραγωγής ενέχει κινδύνους για τις θέσεις εργασίας, τα συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας συμβάλλουν στη διατήρηση της απασχόλησης και του ειδικού για κάθε επιχείρηση ανθρώπινου κεφαλαίου. Θα πρέπει να σχεδιάζονται κατά τρόπο που να υποστηρίζουν τις διαδικασίες αναδιάρθρωσης με τη διευκόλυνση των επαγγελματικών μεταβάσεων, μεταξύ άλλων μέσω της αναβάθμισης των δεξιοτήτων και της επανειδίκευσης.

Οι ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, τα μέτρα για την κατάρτιση και τα μέτρα αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης παρέχουν στήριξη για την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη. Μπορούν επίσης να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο στην υλοποίηση της διττής μετάβασης²⁰. Η ψηφιοποίηση της οικονομίας, η οποία επιταχύνθηκε ταχέως κατά τη διάρκεια της πανδημίας, δημιούργησε μεγαλύτερη ζήτηση για ψηφιακές δεξιότητες σε όλα τα επίπεδα. Ομοίως, ο τερματισμός της εξάρτησης της ΕΕ από τα ορυκτά καύσιμα και η επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας απαιτούν επίσης την επανεστίαση των

²⁰ Βλ. σύσταση της Επιτροπής σχετικά με την αποτελεσματική ενεργό στήριξη της απασχόλησης.

μέτρων στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση των ατόμων σε διάφορους βιομηχανικούς τομείς καθώς και στη στήριξη των επαγγελματικών μεταβάσεων²¹. Παρά την ικανοποιητική πρόοδο στα περισσότερα κράτη μέλη, οι μακροχρόνιες προκλήσεις όσον αφορά την απασχόληση των νέων, των γυναικών και των μειονεκτουσών ομάδων, όπως τα άτομα με αναπηρία, οι Ρομά και τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών — συμπεριλαμβανομένων των εκτοπισθέντων από την Ουκρανία²²— θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με ειδικές και προσαρμοσμένες δράσεις πολιτικής σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, και με πλήρη και αποτελεσματική χρήση της διαθέσιμης χρηματοδότησης της ΕΕ.

Η προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι καίριας σημασίας για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων που απαιτούνται στις οικονομίες μας, αλλά οι ελλείψεις εκπαιδευτικών μπορεί να εμποδίσουν τις προσπάθειες. Τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν αυξανόμενες ελλείψεις εκπαιδευτικών σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας, και ιδίως σε θέματα που σχετίζονται περισσότερο με τη διττή μετάβαση. Η αύξηση της ελκυστικότητας του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού, ιδίως σε μαθήματα και περιφέρειες που πλήττονται περισσότερο από τις ελλείψεις εκπαιδευτικών, είναι καίριας σημασίας για τον εφοδιασμό περισσότερων νέων και δια βίου εκπαιδευομένων με τις δεξιότητες που έχουν τη μεγαλύτερη ζήτηση τώρα και στο μέλλον στις μεταβαλλόμενες αγορές εργασίας. Ομοίως, η βελτίωση της ισότητας στην εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της προσχολικής ηλικίας, θα είναι ουσιαστικής σημασίας μετά την πανδημία που αύξησε τον αντίκτυπο του κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου στα μαθησιακά αποτελέσματα των μειονεκτούντων παιδιών και νέων, συμπεριλαμβανομένων όσων προέρχονται από οικογένειες μεταναστών ή εθνοτικές μειονότητες. Η επένδυση σε ποιοτική, προσβάσιμη και οικονομικά προσιτή προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα είναι επίσης καίριας σημασίας για τη διευκόλυνση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας.

Η πανδημία ανέδειξε τη σημασία των ανθεκτικών και βιώσιμων συστημάτων ιατροφαρμακευτικής και μακροχρόνιας περίθαλψης που μπορούν να ανταποκρίνονται γρήγορα σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης στον τομέα της υγείας, διατηρώντας παράλληλα την ποιότητα και την προσβασιμότητα της περίθαλψης για άλλες καταστάσεις υγείας. Παρότι σημειώθηκε πρόοδος κατά τη διάρκεια της πανδημίας, αρκετά κράτη μέλη πρέπει να σημειώσουν περαιτέρω πρόοδο όσον αφορά την ανθεκτικότητα, την ποιότητα και την προσβασιμότητα των συστημάτων ιατροφαρμακευτικής και μακροχρόνιας περίθαλψης, συμπεριλαμβανομένης της πρόκλησης των ελλείψεων εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγείας. Η πανδημία αποκάλυψε την ανάγκη για αυξημένη επαγρύπνηση και επενδύσεις σε όλα

²¹ Οι εθνικοί στόχοι για τις δεξιότητες που προτείνονται από τα κράτη μέλη για την επίτευξη του πρωταρχικού στόχου της ΕΕ θα συμβάλουν στην καθοδήγηση των προσπάθειών αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης στα κράτη μέλη, σύμφωνα με τα μεταρρυθμιστικά τους σχέδια και επίσης με τη στήριξη της χρηματοδότησης της ΕΕ. Η επικείμενη άσκηση για την επικαιροποίηση των εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα, η οποία έχει προγραμματιστεί για την περίοδο 2023-24, θα συμβάλει περαιτέρω στην ενσωμάτωση των σχετικών πτυχών της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και των κοινωνικών πτυχών στις πολιτικές για το κλίμα και την ενέργεια.

²² Τα κράτη μέλη έχουν παράσχει βοήθεια και ασφάλεια σε εκτοπισθέντες, κυρίως γυναίκες και παιδιά, που εγκαταλείπουν την Ουκρανία. Αυτό προέκυψε επίσης από την ενεργοποίηση —για πρώτη φορά— τον Μάρτιο του 2022 της οδηγίας για την προσωρινή προστασία, η οποία παρείχε στους εκτοπισθέντες από την Ουκρανία το δικαίωμα να ζουν και να εργάζονται στην ΕΕ έως το 2024.

τα κράτη μέλη, ώστε να διασφαλιστεί ότι είναι επαρκώς προετοιμασμένα για την αντιμετώπιση μελλοντικών κρίσεων στον τομέα της υγείας²³ και ότι είναι επίσης σε θέση να διατηρήσουν την ποιότητα της περίθαλψης για όλες τις άλλες ασθένειες και καταστάσεις υγείας. Η επιτάχυνση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας μπορεί να ωφεληήσει περαιτέρω τα συστήματα υγείας (για παράδειγμα, μέσω του σχεδίου δράσης για μηδενική ρύπανση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας), δεδομένου ότι ένας στους οκτώ πρόωρους θανάτους στην ΕΕ συνδέεται με την περιβαλλοντική ρύπανση.

Η διατήρηση και η βελτίωση της επάρκειας και της βιωσιμότητας των δικτύων κοινωνικής ασφάλειας εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα στην τρέχουσα οικονομική κατάσταση. Σε ορισμένα κράτη μέλη, τα χαμηλά επίπεδα επάρκειας μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα οι παροχές να μην συμβαδίζουν με την αύξηση του κόστους διαβίωσης για τα ευάλωτα νοικοκυριά. Ταυτόχρονα, τα συστήματα εισοδηματικής στήριξης θα πρέπει να είναι καλά στοχευμένα και να περιλαμβάνουν κατάλληλα κίνητρα και στήριξη για τους δικαιούχους που είναι σε θέση να εργαστούν ώστε να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας²⁴. Η διασφάλιση της κάλυψης κοινωνικής προστασίας για τους εργαζομένους σε άτυπη απασχόληση και τους αυτοαπασχολούμενους παραμένει ζωτικής σημασίας. Ομοίως, στο πλαίσιο της δυσμενούς δημογραφικής τάσης και των μεταβαλλόμενων αγορών εργασίας, η διασφάλιση της επάρκειας και της οικονομικής βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων παραμένει ιδιαίτερα σημαντική²⁵. Το ίδιο ισχύει και για την παροχή πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή, ποιοτική και βιώσιμη μακροχρόνια περίθαλψη.

Οι περιφερειακές ανισότητες και οι δημογραφικές αλλαγές επιτείνουν τις προκλήσεις που συνδέονται με την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Ο πληθυσμός της ΕΕ σε ηλικία εργασίας μειώνεται, γεγονός που συμβάλλει στις υφιστάμενες ελλείψεις εργατικού δυναμικού και παρεμποδίζει το αναπτυξιακό δυναμικό και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Σε πολλές περιφέρειες, ιδίως στις αγροτικές περιοχές, ο αντίκτυπος της γήρανσης του πληθυσμού μεγεθύνεται από την εξωτερική μετανάστευση. Αυτό επιτείνει την πρόκληση της διασφάλισης της διαθεσιμότητας ειδικευμένου εργατικού δυναμικού για την οικοδόμηση οικονομιών καλά εξοπλισμένων για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Επιπλέον, το έντονο και επίμονο χάσμα καινοτομίας στην Ευρώπη εμποδίζει την ικανότητα πολλών υστερουσών περιφερειών να επιτύχουν υψηλότερα επίπεδα ευημερίας. Η ικανότητα των εθνικών και των ενωσιακών πολιτικών να επαναφέρουν την ισορροπία της ανάπτυξης σε ολόκληρη την ΕΕ και εντός των κρατών μελών θα είναι καίριας σημασίας για τη διασφάλιση μιας δίκαιης ανάκαμψης που θα

²³ Αυτό περιλαμβάνει τη διασφάλιση και την επένδυση σε ικανότητες ταχείας κινητοποίησης, επαρκή αποθέματα προμηθειών (και ικανότητα παραγωγής), τη διαθεσιμότητα και την αποτελεσματικότητα των συστημάτων ιχνηλάτησης επαφών, τη διαγνωστική και εργαστηριακή ικανότητα, τα ποιοτικά και προσβάσιμα σύνολα δεδομένων υγείας και την ανταλλαγή δεδομένων για την υγεία, μεταξύ άλλων μέσω συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης και επιτήρησης.

²⁴ Η πρόταση της Επιτροπής για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με τα συστήματα ελάχιστου εισοδήματος αντιμετωπίζει τις διάφορες προκλήσεις που προσδιορίζονται στον σχεδιασμό των εθνικών συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος, σύμφωνα με την προσέγγιση της ενεργητικής ένταξης.

²⁵ Βλ. 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2019-2070) [Έκθεση του 2021 για τη δημογραφική γήρανση: Οικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις για τα κράτη μέλη της ΕΕ (2019-2070)].

βοηθήσει τους πολίτες, ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής τους στην ΕΕ, να συμμετέχουν στην ενιαία αγορά και να επωφελούνται απ' αυτήν.

Οι πρωταρχικοί στόχοι της ΕΕ για το 2030 όσον αφορά την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας θα διαδραματίσουν τον ρόλο τους στην ενίσχυση της κοινωνικής ανοδικής σύγκλισης στην ΕΕ. Τα κράτη μέλη παρουσίασαν τους εθνικούς τους στόχους για το 2030 και είναι πλέον σημαντικό η κατάλληλη δράση πολιτικής να ακολουθεί τις δεδηλωμένες φιλοδοξίες. Η πρόοδος ως προς την επίτευξη των ενωσιακών και των εθνικών στόχων θα παρακολουθείται από τον παρόντα κύκλο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, αρχής γενομένης από την πρόταση της Επιτροπής για την κοινή έκθεση για την απασχόληση του 2023²⁶.

Ο ΜΑΑ, μαζί με τα ταμεία της πολιτικής συνοχής και τον Μηχανισμό Δίκαιης Μετάβασης, στηρίζει τη δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη στην ΕΕ. Τα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη περιλαμβάνουν ευρύ φάσμα μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που θα έχουν διαρκή αποτελέσματα. Θα συμβάλουν στην αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, στην αύξηση της παραγωγικότητας μέσω μέτρων εκπαίδευσης, επανειδίκευσης και αναβάθμισης των δεξιοτήτων, καθώς και στην κοινωνική ένταξη, τη δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών, την εδαφική συνοχή και την ανθεκτικότητα²⁷. Τα προγράμματα της πολιτικής συνοχής εξακολουθούν να διευκολύνουν την ανάπτυξη των περιφερειών, ιδίως με την εστίαση σε περιφερειακούς παράγοντες διευκόλυνσης και κινητήριες δυνάμεις για την οικονομική ανάπτυξη, καθώς και με επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο.

2.4 Μακροοικονομική σταθερότητα

Η επιδείνωση των οικονομικών συνθηκών έχει αυξήσει τις ευπάθειες και τους κινδύνους που συνδέονται με προϋπάρχουσες ανισορροπίες, ενώ ενδέχεται να προκύψουν νέες ανισορροπίες. Η έκθεση του μηχανισμού επαγρύπνησης παρέχει την ανάλυση της Επιτροπής σχετικά με την εξέλιξη των ανισορροπιών και των αναδυόμενων κινδύνων²⁸. Παρά την έντονη επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας που βρίσκεται σε εξέλιξη, η αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ προβλέπεται να συμβάλει στη μείωση των δεικτών χρέους τόσο το 2022 όσο και το 2023, με αποτέλεσμα να μειωθεί το μέγεθος ορισμένων ανισορροπιών αποθεμάτων, ενώ αναμένεται να μετριαστούν οι έντονες αυξήσεις των τιμών των κατοικιών. Ωστόσο, η αποδυνάμωση της οικονομικής δραστηριότητας και η αυστηροποίηση των όρων χρηματοδότησης αυξάνουν τους κινδύνους που συνδέονται με τα υψηλά επίπεδα χρέους. Παράλληλα, η απόκλιση στους ρυθμούς πληθωρισμού και οι αυξήσεις του κόστους εργασίας αυξάνουν την πιθανότητα εμφάνισης απωλειών ανταγωνιστικότητας κόστους, οι οποίες μπορεί να είναι δαπανηρές για την εξομάλυνση, ιδίως εάν συνοδεύονται από διαρθρωτικούς

²⁶ COM(2022) 783.

²⁷ Η ταχεία ανταπόκριση στις αναδυόμενες προκλήσεις καταδεικνύεται σαφώς από τις πρόσθετες δυνατότητες ευελιξίας που προσφέρουν οι δέσμες μέτρων για τις δράσεις συνοχής για τους πρόσφυγες στην Ευρώπη (CARE και FAST-CARE) στα τρέχοντα προγράμματα της πολιτικής συνοχής. Οι γρήγοροι πόροι από το μέσο REACT-EU θα συμβάλουν επίσης στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των εθνικών και περιφερειακών οικονομιών. Το μέσο αυτό στηρίζει τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες στην ενίσχυση των ικανοτήτων τους να σχεδιάζουν και να υλοποιούν μεταρρυθμίσεις, συχνά προς στήριξη των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

²⁸ COM(2022) 781.

μετασχηματισμούς στην παραγωγή. Στο πλαίσιο της διαδικασίας εμπεριστατωμένης επισκόπησης, η Επιτροπή θα παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις και τους κινδύνους που σχετίζονται με τις κοινές τάσεις, εντός κοινού πλαισίου που θα παρέχει τη βάση για την ανάλυση ανά χώρα, εστιάζοντας στις εξελίξεις της αγοράς κατοικιών, στη δυναμική της ανταγωνιστικότητας και στην εξωτερική βιωσιμότητα και τα εξωτερικά ισοζύγια. Θα εκπονηθούν εμπεριστατωμένες επισκοπήσεις για τα δέκα κράτη μέλη για τα οποία είχε προηγουμένως διαπιστωθεί ότι αντιμετωπίζουν ανισορροπίες ή υπερβολικές ανισορροπίες, προκειμένου να αξιολογηθεί αν οι εν λόγω ανισορροπίες επιδεινώνονται, υπόκεινται σε διόρθωση ή έχουν διορθωθεί, να επικαιροποιηθούν οι υφιστάμενες αξιολογήσεις και να αξιολογηθούν οι πιθανές εναπομένουσες ανάγκες πολιτικής. Επιπλέον, θα διενεργηθούν εμπεριστατωμένες επισκοπήσεις για επτά κράτη μέλη με ιδιαίτερους κινδύνους νεοεμφανιζόμενων ανισορροπιών. Οι εμπεριστατωμένες επισκοπήσεις θα βασίζονται σε εμπεριστατωμένα θεματικά σημειώματα αξιολόγησης, τα οποία θα αποτελέσουν το υπόβαθρο της ανάλυσης²⁹.

Η διασφάλιση της μακροοικονομικής χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και η διατήρηση των διαύλων πίστωσης προς την οικονομία είναι καίριας σημασίας για την ανθεκτικότητα σε δύσκολες οικονομικές συνθήκες. Η θέση των τραπεζών είναι σταθερή χάρη στις δράσεις πολιτικής κατά τα τελευταία έτη. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, παρότι έχουν μειωθεί, θα πρέπει να συνεχίσουν να αντιμετωπίζονται. Αυτό περιλαμβάνει την παρακολούθηση της ποιότητας των περιουσιακών στοιχείων, την έγκαιρη και προορατική συνεργασία με οφειλότες που βρίσκονται σε δυσχερή θέση (ιδίως τους βιώσιμους), την περαιτέρω βελτίωση της αποτελεσματικότητας των πλαισίων αφερεγγυότητας και την περαιτέρω ανάπτυξη δευτερογενών αγορών για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ιδίως μέσω της έγκαιρης μεταφοράς της οδηγίας για τους διαχειριστές πιστώσεων και τους αγοραστές πιστώσεων έως το τέλος του 2023³⁰. Ταυτόχρονα, οι τράπεζες πρέπει να διατηρούν συνετές πολιτικές δημιουργίας προβλέψεων και κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας που να συνάδουν με το εκάστοτε επίπεδο κινδύνου. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου εξέδωσε προειδοποίηση στις 22 Σεπτεμβρίου 2022, με την οποία ζητούσε μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση σχετικά με τους κινδύνους για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα που απορρέουν από την απότομη πτώση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων. Η αύξηση των επιτοκίων των ενυπόθηκων δανείων και η επιδείνωση της ικανότητας εξυπηρέτησης χρέους λόγω της μείωσης του πραγματικού εισοδήματος των νοικοκυριών θα μπορούσαν να ασκήσουν καθοδική πίεση στις τιμές των κατοικιών. Αυτό, με τη σειρά του, θα μπορούσε να προκαλέσει την επέλευση συσσωρευμένων κυκλικών κινδύνων στις αγορές ακινήτων. Επιπλέον, έχει αυξηθεί η πιθανότητα συμβάντων μεγάλης κλίμακας στον κυβερνοχώρο που επηρεάζουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ πρέπει να συνεχίσουν να εργάζονται για την ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης,

²⁹ Τα δέκα κράτη μέλη που είχαν προσδιοριστεί προηγουμένως είναι η Γερμανία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Κύπρος, οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία, η Ρουμανία και η Σουηδία. Πρόσθετες εμπεριστατωμένες επισκοπήσεις θα πραγματοποιηθούν για την Τσεχία, την Εσθονία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, την Ουγγαρία και τη Σλοβακία.

³⁰ Οδηγία (ΕΕ) 2021/2167 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 2021, για τους διαχειριστές πιστώσεων και τους αγοραστές πιστώσεων (ΕΕ L 438 της 8.12.2021, σ. 1).

σύμφωνα με τη μελλοντική πορεία που περιγράφεται από την Ευρωομάδα³¹, και για την ενίσχυση του διεθνούς ρόλου του ευρώ. Η εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα και των χρηματοπιστωτικών αγορών, ιδίως μέσω μιας βαθύτερης ένωσης κεφαλαιαγορών, είναι ζωτικής σημασίας για τη χρηματοδότηση των πολύ μεγάλων επενδύσεων που απαιτούνται για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση.

Οι πρόσφατοι κλυδωνισμοί υπογραμμίζουν τη σημασία του ισχυρού συντονισμού των υγιών δημοσιονομικών πολιτικών και της δημιουργίας δημοσιονομικών αποθεμάτων ασφαλείας σε περιόδους ευνοϊκής οικονομικής συγκυρίας που θα χρησιμοποιούνται σε περιόδους κάμψης. Οι επικρατούσες οικονομικές συνθήκες υπογράμμισαν τη σημασία των υγιών δημοσιονομικών διαδικασιών που παρέχουν τη δυνατότητα στις δημοσιονομικές πολιτικές να είναι ευέλικτες όταν αντιμετωπίζουν ταχέως μεταβαλλόμενες συνθήκες και να θέτουν προτεραιότητες που εξασφαλίζουν υψηλή ποιότητα των δημόσιων οικονομικών, με τη δέουσα προσοχή στις επενδύσεις. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, χρειάστηκε προσωρινή δημοσιονομική στήριξη για να μπορέσουν οι εταιρείες να διατηρήσουν την ικανότητα παραγωγής τους και να προστατεύσουν τις θέσεις εργασίας και τα εισοδήματα σε μια περίοδο κατά την οποία μεγάλα τμήματα της οικονομίας αναγκάστηκαν να κλείσουν για σύντομα χρονικά διαστήματα. Ο ενεργειακός κλυδωνισμός και ο υψηλός πληθωρισμός επηρεάζουν επί του παρόντος την οικονομική δραστηριότητα και το αναπτυξιακό δυναμικό. Παρόλο που η φύση των κρίσεων καθώς και οι απαντήσεις πολιτικής διαφέρουν, ο στενός συντονισμός των απαντήσεων πολιτικής μεταξύ των κρατών μελών καθώς και η συνοχή μεταξύ δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής παραμένουν ζωτικής σημασίας.

Το 2022 ο δημοσιονομικός προσανατολισμός ήταν επεκτατικός, καθώς τα κράτη μέλη ανέλαβαν ταχείες αλλά σε μεγάλο βαθμό μη στοχευμένες δράσεις για την άμβλυνση των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της έκτακτης αύξησης των τιμών της ενέργειας. Τα μέτρα αυτά αναμένεται επί του παρόντος να ανέλθουν στο 1,2 % του ΑΕΠ για το σύνολο της ΕΕ το 2022. Μολονότι τα μέτρα εφαρμόστηκαν εγκαίρως, πάνω από το 70 % των εν λόγω μέτρων, όπως χαμηλότεροι συντελεστές ΦΠΑ ή ειδικοί φόροι κατανάλωσης, ή αλλαγές στις εισφορές και τις επιδοτήσεις στα ενεργειακά προϊόντα, δεν επικεντρώθηκαν στα ευάλωτα νοικοκυριά και στις εκτεθειμένες επιχειρήσεις ενώ τα δύο τρίτα των εν λόγω μέτρων δεν παρείχαν κίνητρα για τη μείωση της ζήτησης ενέργειας. Είναι ολοένα και πιο σημαντικό τα μέτρα να εστιάζουν στα ευάλωτα νοικοκυριά και στις εκτεθειμένες επιχειρήσεις και να διατηρείται ο προσωρινός χαρακτήρας τους. Ο επεκτατικός δημοσιονομικός προσανατολισμός υποστηρίχτηκε επίσης από πρόσθετη χρηματοδότηση επενδύσεων, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και μέσω του ΜΑΑ και άλλων ταμείων της ΕΕ. Απαιτούνται περαιτέρω επενδύσεις για την επιτάχυνση της διττής μετάβασης, την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και την επιτάχυνση της ανάπτυξης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Λεδομένου ότι μια ευρεία δημοσιονομική ώθηση στην οικονομία δεν θα ήταν κατάλληλη το 2023, απαιτείται προσεκτική και συντονισμένη προσέγγιση για τον σχεδιασμό μέτρων ως απάντηση στις εξελίξεις των τιμών της ενέργειας. Υπό τις τρέχουσες οικονομικές συνθήκες,

³¹ Βλ. δήλωση της Ευρωομάδας σχετικά με το μέλλον της Τραπεζικής Ένωσης της 16ης Ιουνίου 2022.

κρίνεται κατάλληλος ένας συνολικά ουδέτερος δημοσιονομικός προσανατολισμός το 2023 για την ΕΕ και τη ζώνη του ευρώ συνολικά, λαμβανομένου υπόψη του αντικτύπου των στοχευμένων μέτρων στον τομέα της ενέργειας. Θα συμπληρώσει τις προσπάθειες της νομισματικής πολιτικής για τη μείωση του πληθωρισμού και τη διατήρηση της σταθερότητας των προσδοκιών για τον πληθωρισμό. Τα μέτρα στήριξης της ενέργειας εκτιμώνται επί του παρόντος σε σχεδόν 1 % του ΑΕΠ το 2023 για την ΕΕ συνολικά, τα οποία καλύπτουν κυρίως το πρώτο εξάμηνο του έτους σε πολλά κράτη μέλη. Η οριστικοποίηση των προϋπολογισμών για το 2023 αποτελεί ευκαιρία για τη βελτίωση του σχεδιασμού των μέτρων στήριξης και της ποιότητας και της σύνθεσης των δημόσιων οικονομικών, με σκοπό τη στόχευση των δημοσιονομικών μέτρων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των υψηλών τιμών της ενέργειας στα ευάλωτα νοικοκυριά και στις επιχειρήσεις. Ένα μοντέλο δύο επιπέδων για την τιμολόγηση της ενέργειας, στο πλαίσιο του οποίου οι καταναλωτές επωφελούνται από ρυθμιζόμενες τιμές έως ένα ορισμένο επίπεδο κατανάλωσης, μπορεί να είναι καθοριστικής σημασίας στο σημείο αυτό. Επιπλέον, οι δημοσιονομικές πολιτικές θα πρέπει να παραμείνουν συνετές, ιδίως στα κράτη μέλη με υψηλό χρέος, προστατεύοντας παράλληλα τις δημόσιες επενδύσεις. Οι εκτιμήσεις αυτές αντικατοπτρίζονται στις κατευθύνσεις πολιτικής για το 2023 που περιλαμβάνονται στη σύσταση της Επιτροπής για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ³².

Μεσοπρόθεσμα, οι δημοσιονομικές πολιτικές θα πρέπει να διασφαλίζουν τη δημοσιονομική βιωσιμότητα και να δίνουν προτεραιότητα σε επενδύσεις για τη στήριξη της διττής μετάβασης και της κοινωνικής και οικονομικής ανθεκτικότητας. Οι δημοσιονομικές πολιτικές θα πρέπει να αποσκοπούν στην επίτευξη συνετών μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών θέσεων και στη διασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας μέσω σταδιακής εξυγίανσης και επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων που καθιστούν τα φορολογικά συστήματα και την είσπραξη των εσόδων πιο φιλοαναπτυξιακά και βελτιώνουν τη μακροπρόθεσμη αποδοτικότητα των δημόσιων δαπανών θα ενίσχυε τη δυνητική ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα του χρέους, και θα υποστήριζε κατά συνέπεια την ικανότητα αντιμετώπισης κρίσεων της δημοσιονομικής πολιτικής. Ταυτόχρονα, υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη προώθησης του διαρθρωτικού μετασχηματισμού και των επενδύσεων, μεταξύ άλλων για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σ' αυτήν, καθώς και για την ένταση των καταστροφών που σχετίζονται με το κλίμα, με σαφείς επιπτώσεις στους εθνικούς προϋπολογισμούς. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να αναπτύξουν εργαλεία για την αξιολόγηση των κλιματικών επιπτώσεων του δημοσιονομικού σχεδιασμού και της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας, παράλληλα με πολιτικές και εργαλεία που συμβάλλουν στην πρόληψη, τη μείωση και την προετοιμασία για τις επιπτώσεις που σχετίζονται με το κλίμα με δίκαιο τρόπο. Τέλος, οι δημογραφικές προκλήσεις απαιτούν περαιτέρω δράσεις πολιτικής, μεταξύ άλλων μέσω μεταρρυθμίσεων που διασφαλίζουν την επάρκεια και τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων.

³² COM(2022) 782.

Η γενική ρήτρα διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης θα συνεχίσει να εφαρμόζεται το 2023 και θα απενεργοποιηθεί από το 2024. Η αξιολόγηση από την Επιτροπή των σχεδίων δημοσιονομικών προγραμμάτων³³ των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ δείχνει ότι η αύξηση των εθνικά χρηματοδοτούμενων τρεχουσών δαπανών σε ορισμένα κράτη μέλη προβλέπεται να είναι υψηλή, πράγμα που οδηγεί σε επεκτατικό δημοσιονομικό προσανατολισμό σε ορισμένα κράτη μέλη. Ο περιορισμός της αύξησης των τρεχουσών δαπανών, λαμβανομένης υπόψη της προσωρινής και στοχευμένης στήριξης προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις που είναι ευάλωτες στις αυξήσεις των τιμών της ενέργειας και προς τα άτομα που εγκαταλείπουν την Ουκρανία, είναι σημαντικό να μην επιτείνει τις πληθωριστικές πιέσεις και είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τις χώρες με υψηλό χρέος. Αυτό θα πρέπει να συνδυαστεί με υψηλότερες επενδύσεις για την εξυπηρέτηση των στόχων της πράσινης, της ψηφιακής μετάβασης και της ενεργειακής ασφάλειας για μια πιο ανθεκτική οικονομία. Τα κράτη μέλη καλούνται να αναλάβουν δράση μεμονωμένα, μεταξύ άλλων μέσω της εφαρμογής των οικείων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, και συλλογικά, να χρησιμοποιήσουν και να συντονίσουν τις εθνικές δημοσιονομικές πολιτικές με τον πλέον φιλοαναπτυξιακό τρόπο.

Η Επιτροπή δεν προτείνει την κίνηση νέων διαδικασιών υπερβολικού ελλείμματος. Όπως ανακοινώθηκε τον Μάιο του 2022, η Επιτροπή επανεξέτασε τη σκοπιμότητα της πρότασης για κίνηση νέων διαδικασιών υπερβολικού ελλείμματος³⁴. Η αξιολόγηση αυτή έλαβε υπόψη τα επικαιροποιημένα απολογιστικά στοιχεία για το 2021, την εφαρμογή της δημοσιονομικής πολιτικής από τα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια του 2022 και τα δημοσιονομικά προγράμματα της κυβέρνησης για το 2023, όπως αποτυπώνονται στις φθινοπωρινές οικονομικές προβλέψεις 2022 της Επιτροπής. Οι επικαιροποιημένες πληροφορίες επιβεβαιώνουν σε μεγάλο βαθμό προηγούμενες διαπιστώσεις³⁵. Λαμβανομένης υπόψη της τρέχουσας εξαιρετικής αβεβαιότητας, μεταξύ άλλων όσον αφορά τον σχεδιασμό μιας λεπτομερούς πορείας για τη δημοσιονομική πολιτική, η Επιτροπή θεωρεί ότι στο παρόν στάδιο δεν θα πρέπει να ληφθεί απόφαση να υπαχθούν επιπλέον κράτη μέλη στη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος. Την άνοιξη του 2023 η Επιτροπή θα αξιολογήσει εκ νέου αν είναι σκόπιμο να κινήσει διαδικασίες υπερβολικού ελλείμματος με βάση τα απολογιστικά στοιχεία για το 2022 και τα σχέδια για το 2023, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη τη συμμόρφωση με τις δημοσιονομικές συστάσεις που απηύθυνε το Συμβούλιο στα κράτη μέλη.

3. Χαρακτηριστικά του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου 2023

Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2023 και η εφαρμογή των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα συνεχίσουν να πλαισιώνουν τον συντονισμό των πολιτικών της ΕΕ. Ο συνδυασμός των προκλήσεων που προαναφέρθηκαν υπογραμμίζει την ανάγκη να συνεχιστεί ο στενός συντονισμός των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών. Στόχος είναι να ξεπεραστούν

³³ COM(2022) 900.

³⁴ Η Ρουμανία υπόκειται σε διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος από την άνοιξη του 2020. Η διαδικασία έχει ανασταλεί από το φθινόπωρο του 2021. Η Επιτροπή θα επανεξετάσει τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις που ορίζονται στη σύσταση του Συμβουλίου την επόμενη άνοιξη.

³⁵ Βλ. την έκθεση της Επιτροπής βάσει του άρθρου 126 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 23ης Μαΐου 2022 [COM(2022) 630 final].

οι άμεσες οικονομικές προκλήσεις και να συνεχιστεί η στήριξη της δίκαιης, χωρίς αποκλεισμούς, ανθεκτικής και βιώσιμης ανάπτυξης, με παράλληλη αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρει η διττή μετάβαση. Όπως και το 2022, οι εξορθολογισμένες εκθέσεις ανά χώρα θα παρέχουν ολιστική επισκόπηση των οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων και προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη, λαμβάνοντας υπόψη την περιφερειακή δυναμική, καθώς και την ανθεκτικότητά τους³⁶. Θα περιλαμβάνουν αξιολόγηση της προόδου όσον αφορά την εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων μέσω του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων και την επίτευξη των πρωταρχικών στόχων της ΕΕ για το 2030 όσον αφορά την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας. Στις εκθέσεις ανά χώρα προσδιορίζονται οι προκλήσεις που αντιμετωπίζονται μόνο εν μέρει ή δεν αντιμετωπίζονται από τα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, με προσεκτική εξέταση της προόδου όσον αφορά την υλοποίηση του σχεδίου καθώς και τυχόν αναδυόμενων προκλήσεων. Οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις (CSR) εξακολουθούν να επικεντρώνονται σε περιορισμένο σύνολο βασικών προκλήσεων που προσδιορίζονται στις εκθέσεις ανά χώρα και, κατά περίπτωση, στις εμπεριστατωμένες επισκοπήσεις, για τις οποίες θα απαιτηθεί δράση πολιτικής. Οι εκθέσεις ανά χώρα, οι εμπεριστατωμένες επισκοπήσεις και οι προτάσεις για CSR θα παρουσιαστούν μαζί στην εαρινή δέσμη μέτρων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για το 2023.

Στις 9 Νοεμβρίου 2022 η Επιτροπή παρείχε κατευθύνσεις σχετικά με πιθανές αλλαγές στο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ³⁷. Επιδιώκει να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα της οικονομικής εποπτείας και του συντονισμού των πολιτικών στην ΕΕ με τον καθορισμό απλούστερης και ολοκληρωμένης αρχιτεκτονικής για τη μακροοικονομική δημοσιονομική εποπτεία, ώστε να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του χρέους και να προωθηθεί η βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Το μεταρρυθμισμένο πλαίσιο θα πρέπει να συμβάλει στην οικοδόμηση της πράσινης, ψηφιακής και ανθεκτικής οικονομίας του μέλλοντος, διασφαλίζοντας παράλληλα τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών μας. Θα πρέπει να ακολουθήσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση με την οποία τα εργαλεία εποπτείας θα αλληλοσυμπληρώνονται, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η ταχεία επίτευξη συμφωνίας για την αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ και άλλων στοιχείων του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης αποτελεί επείγουσα προτεραιότητα. Θα πρέπει να επιτευχθεί συναίνεση σχετικά με τη μεταρρύθμιση του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης πριν από τις ετήσιες δημοσιονομικές διαδικασίες των κρατών μελών για το 2024.

Οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης (στο εξής: ΣΒΑ) θα συνεχίσουν να εντάσσονται στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο. Οι εκθέσεις ανά χώρα του 2023 θα αξιολογήσουν την πρόοδο και τις προκλήσεις για κάθε κράτος μέλος όσον αφορά την υλοποίηση των ΣΒΑ. Οι εκθέσεις θα περιλαμβάνουν λεπτομερές παράρτημα για κάθε χώρα, το οποίο, με βάση επίσης την παρακολούθηση της Eurostat, θα συνδέει την υλοποίηση των ΣΒΑ με τις τέσσερις παραμέτρους της ανταγωνιστικής βιωσιμότητας. Παράλληλα, η Επιτροπή θα παρουσιάσει την πρώτη

³⁶ Η ανάλυση ανθεκτικότητας λαμβάνει επίσης υπόψη τα στοιχεία από τους πίνακες ανθεκτικότητας της Επιτροπής: https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_el.

³⁷ COM(2022) 583 final.

οικειοθελή αξιολόγηση³⁸ σε επίπεδο ΕΕ της υλοποίησης των ΣΒΑ στο υψηλού επιπέδου πολιτικό φόρουμ των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη το 2023. Παράλληλα με την ενσωμάτωση της παρακολούθησης των ΣΒΑ στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, η οικειοθελή αξιολόγηση της ΕΕ θα χρησιμεύσει για την επιβεβαίωση της δέσμευσης της ΕΕ έναντι της Ατζέντας του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο πλαίσιο προσέγγισης που θα καλύπτει το σύνολο της διακυβέρνησης, συνδέοντας την εσωτερική και την εξωτερική διάσταση. Θα αυξήσει την προβολή και τη συνοχή των εργασιών που έχει αναλάβει η ΕΕ για την υλοποίηση των ΣΒΑ και θα υποστηρίξει τη σημασία αυτών των κοινών στόχων σε παγκόσμιο επίπεδο, σε μια εποχή κατά την οποία η πολυμερής προσέγγιση βρίσκεται υπό πίεση και δίνεται όλο και μεγαλύτερη έμφαση στην προώθηση της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ευημερίας.

Η Επιτροπή δεσμεύεται για μια διαδικασία χωρίς αποκλεισμούς και για την έγκαιρη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και άλλων σχετικών ενδιαφερόμενων μερών κατά τη διάρκεια του κύκλου του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η βιώσιμη ανάκαμψη και η διττή μετάβαση μπορούν να επιτύχουν μόνο εάν δράσουμε από κοινού, σε στενή συνεργασία με όλα τα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη. Η ενεργός συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών, μέσω ειδικών τακτικών συνεδριάσεων, είναι σημαντική σε όλα τα στάδια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και της διαδικασίας υλοποίησης του ΜΑΑ. Η Επιτροπή καλεί όλα τα κράτη μέλη να συνεργαστούν ενεργά με τους κοινωνικούς εταίρους, τις τοπικές και περιφερειακές αρχές και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, ιδίως εκπροσώπους των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, μέσω τακτικών ανταλλαγών. Θα πρέπει να αξιοποιήσουν την επιτυχή εφαρμογή της αρχής της εταιρικής σχέσης στον προγραμματισμό και στην υλοποίηση της πολιτικής συνοχής. Με τον τρόπο αυτόν θα μπορέσουν να εντοπιστούν από κοινού οι προκλήσεις, να βελτιωθούν οι λύσεις πολιτικής και να διασφαλιστεί η ευρύτερη οικειοποίηση του προγράμματος οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Η Επιτροπή θα αξιοποιήσει τα υφιστάμενα φόρουμ στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για την ενημέρωση και τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, μεταξύ άλλων, σχετικά με την εφαρμογή του ΜΑΑ. Το 2023 η Επιτροπή θα υποβάλει ανακοίνωση για την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου στην ΕΕ, καθώς και πρόταση σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με τον ρόλο του κοινωνικού διαλόγου σε εθνικό επίπεδο.

Η Επιτροπή αναγνωρίζει πλήρως τη δημοκρατική λογοδοσία της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ και θα συνεχίσει τον ενισχυμένο διοργανικό διάλογο τόσο με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και με το Συμβούλιο. Η Επιτροπή δεσμεύεται να συνεχίσει τον στενό διάλογο με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με τις βασικές κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις, καθώς και με τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, και θα συνεργαστεί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε κάθε βασικό στάδιο του κύκλου του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

³⁸ Οι οικειοθελείς αξιολογήσεις έχουν ως στόχο να διευκολύνουν την ανταλλαγή πείρας, συμπεριλαμβανομένων των επιτυχιών, των προκλήσεων και των διδαγμάτων που αντλήθηκαν, με σκοπό την επιτάχυνση της υλοποίησης της Ατζέντας του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι αξιολογήσεις επιδιώκουν επίσης την ενίσχυση των πολιτικών και των κυβερνητικών θεσμικών οργάνων καθώς και την κινητοποίηση της υποστήριξης και των εταιρικών σχέσεων πολλών ενδιαφερόμενων μερών για την υλοποίηση των ΣΒΑ.

4. Συμπέρασμα

Μολονότι η ταχεία και συντονισμένη δράση πολιτικής κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 αποδίδει καρπούς, οι επιπτώσεις της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία φέρνουν την οικονομία και την κοινωνία της ΕΕ αντιμέτωπες με πολλαπλές νέες οικονομικές, κοινωνικές και γεωπολιτικές προκλήσεις που απαιτούν δράση πολιτικής σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο. Οι ιστορικά υψηλές τιμές της ενέργειας, τα υψηλά ποσοστά πληθωρισμού, οι ανεπάρκειες προσφοράς, τα αυξημένα επίπεδα χρέους και το αυξανόμενο κόστος δανεισμού επηρεάζουν την οικονομική δραστηριότητα των επιχειρήσεων και το κόστος ζωής των νοικοκυριών της ΕΕ, ιδίως των ευάλωτων νοικοκυριών. Οι οικονομικές, κοινωνικές και δημοσιονομικές πολιτικές αντιμετωπίζουν πολύπλοκες επιλογές πολιτικής για την άμβλυνση των οικονομικών επιπτώσεων αυτού του δύσκολου περιβάλλοντος και τον περιορισμό του πληθωρισμού που οφείλεται στην προσφορά, παραμένοντας παράλληλα σε πορεία με τους μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους μας για την αύξηση της κοινωνικής και οικονομικής ανθεκτικότητας και τη στήριξη της διττής μετάβασης.

Η αναπτυξιακή μας στρατηγική, η οποία βασίζεται στις τέσσερις παραμέτρους της ανταγωνιστικής βιωσιμότητας, αποτελεί την πυξίδα για τη συντονισμένη δράση μας στον τομέα της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μεσοπρόθεσμα. Οι ενωσιακές και εθνικές απαντήσεις πολιτικής πρέπει να είναι καλά προσαρμοσμένες και συντονισμένες για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, τη βελτίωση της ενεργειακής ασφάλειας και της οικονομικής προσιτότητας, με παράλληλη επιτάχυνση της μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, την προώθηση της ανταγωνιστικής βιωσιμότητας, την αύξηση της παραγωγικότητας και τη διατήρηση της μακροοικονομικής σταθερότητας και της ενιαίας αγοράς.

Για την προστασία των επιτευγμάτων της ολοκλήρωσης της ΕΕ και για να καταστούν οι οικονομίες της ΕΕ περισσότερο ανθεκτικές στις μελλοντικές εξελίξεις, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο θα συμβάλει στον προσδιορισμό των σχετικών προκλήσεων πολιτικής, στον καθορισμό των προτεραιοτήτων πολιτικής, στην παροχή καθοδήγησης πολιτικής και στη διασφάλιση της εποπτείας και της παρακολούθησης της πολιτικής. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο θα αποτελέσει τον πυρήνα της μετασχηματιστικής διαδικασίας κατά τα επόμενα έτη. Μαζί με τον ΜΑΑ, θα συνεχίσει να διασφαλίζει μια αποτελεσματική μεταρρυθμιστική δυναμική σε κάθε κράτος μέλος έως το 2026, σε συνδυασμό με τις μεταρρυθμιστικές και επενδυτικές στρατηγικές που καθίστανται δυνατές από άλλα προγράμματα της ΕΕ, όπως τα ταμεία της πολιτικής συνοχής, το InvestEU και τα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα που αποσκοπούν να διατηρήσουν την οικονομία μας σε τροχιά επίτευξης των στόχων μας για το κλίμα και τους εθνικούς χάρτες πορείας για την ψηφιακή δεκαετία που αποσκοπούν να συμβάλουν σε επιτυχή ψηφιακό μετασχηματισμό έως το 2030. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο θα συνεχίσει επίσης να παρακολουθεί την εφαρμογή των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και να παρέχει τη θεωρητική θεμελίωση για τον προσδιορισμό νέων προκλήσεων στον τομέα της οικονομικής πολιτικής, της πολιτικής απασχόλησης και της κοινωνικής πολιτικής που δεν έχουν ήδη αντιμετωπιστεί στα σχέδια, παρουσιάζοντας σχετικές ειδικές ανά χώρα συστάσεις. Ως εκ τούτου, οι δύο διαδικασίες θα παραμείνουν συνδεδεμένες, αξιοποιώντας τις συνέργειες προκειμένου να

αποφευχθούν αλληλοεπικαλύψεις και επαναλήψεις, μεταξύ άλλων σε σχέση με τις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων.